

LIST ZA KULTURU
I UMETNOST*

polja

109

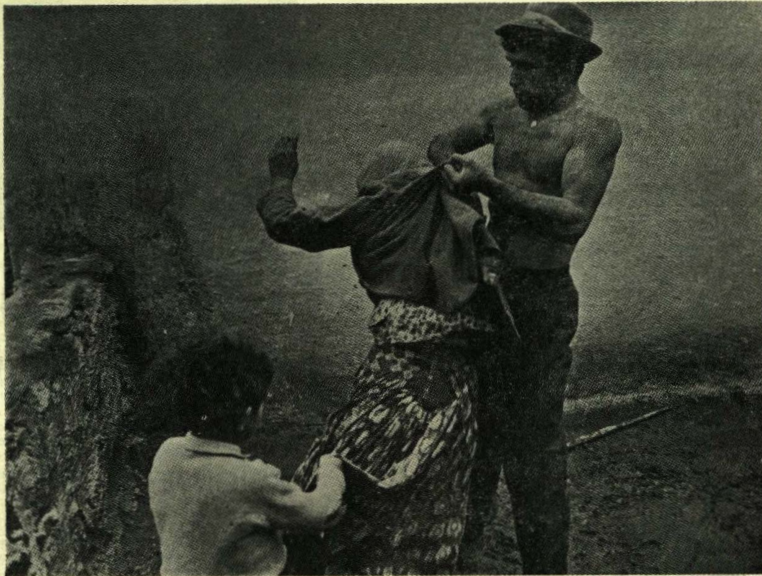
slobodan novaković

NAŠ
NOVI
FILM

10-7509735

u

iz filma „Skupljač perja“ Aleksandra Petrovića

Pothvat i domašaji našeg „novog filma“ grupisani su danas u tri domaća filmska centra: u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani, gde je, istovremeno, skoncentrisana i filmska tehnička baza. U svakome od ovih filmskih i republičkih centara neguju se, makar u embrionu, različiti oblici filmske ekspresije, tako da u kontekstu savremene jugoslovenske kinematografije već možemo govoriti o tri sasvim različita i nacionalno obeležena filmska senzibiliteta, prožeta ambicioznim i eksperimentalnim duhom i nadahnutu onim osećanjem stvaralačke slobode koje, trenutno, isprišće čitav novi jugoslovenski film, predstavljajući ga u očima sveta i u našim sopstvenim očima kao razodanah i svežu misaonu i kreativnu celinu.

Ranijih godina, dok je naša kinematografija postojala tek kao bezoblična i neindiferencirana masa, prisutnuta birokratskim na činom proizvodnje i zasiedana konvencionalnim načinima filmskog mišljenja — uprkos svim uniformnim „vednostima“, postojale su izvesne bitne senzibilne razlike samo na planu našeg amaterskog filma. Filmovi bivših i sadašnjih beogradskih amatera, tako, veoma su se razlikovali, stilski i sadržajski, od filmova nastalih u zagrebačkom amaterskom krugu: dok su Rakonjac, Babac, Lazić, Makavejev i drugi, snimajući sa vitalnim i samoukima Aleksandrom Petrovićem, insistirali na snažnoj vizuelnoj ekspresiji (pokretu kamere, ritmu, montažnim i dramskim šokovima), insistirajući i na nizu uopštenih likovnih simbola (kavez, zid, pesak), ali i na veoma slikovitim i dokumentarističkim impresivnim ambijentima (u ovim smo filmovima prvi put doživeli pikantnu lepotu željezničkih stanica i rečnih obala, jutarnjih magli i večernjih svetla, u ambijentima savršeno životnim i autentičnim) — dotle su Pansini, Petek i drugi zagrebački amateri vršili opte s filmskim materijalom (od vizuelnih etida, u kojima hemijski procesi uslovljavaju vizuelni doživljaj, do bukvalnog uništavanja i spaljivanja filmske trake), idući u susret nekim manje literarnim a više optičkim sadržajima. A danas, kad su se mnogi od bivših kino-amatera uspešno (ili neuspešno!) interpoitali u tokove na-

še profesionalne produkcije, nas-tavilo se sve izrazitije sadržajno i senzibilno diferenciranje i među pojedinim autorima, ali i među pojedinim filmskim grupama.

Autorska kinematografija koja podrazumeva apodiktino lično iskazivanje filmom, a to znači i maksimalnu iskrenost samog autora prema sebi i prema filmskom medijumu, potencirala je mnoge individualne razlike među našim rediteljima (poetsko-deskriptivni i literarni kolaži Puriše Dordevića, na primer, bitno se razlikuju od dokumentarističko-diskresivnih i intelektualnih kolaža Dušana Makavejeva), ali je tako diferenciranje njih same okupilo oko tri nepodudarna vizuelna senzibiliteta od kojih svaki predstavlja izvesnu mogućnost novog jugoslovenskog filma (tako da, već sada, možemo govoriti, ne samo o jugoslovenskoj, nego i o srpskoj, hrvatskoj i slovenačkoj kinematografiji).

Koje su osnovne odlike tih senzibiliteta? Beograđski krug autora je najširi (Makavejev, Petrović, Kadijević, Pavlović, Dordević, Lazić); svima njima je zajednički izvestan dokumentaristički tretman materije, u širokom rasponu od intimističkog pogleda na psihologiju i emocije savremenog čoveka do pune zainteresovanosti za socijalnu i moralnu problematiku savremenog društva. Odnos prema samoj realnosti, pri tom, ili je veoma poetičan, ili je veoma drastično životan i surov — pri čemu, u oba slučaja, dolaze do punog izražaja kritički stavovi autora prema svetu u kome žive, intonirani humorno i ironično.

Zagrebački reditelji igranih filmova (Mimica, Babaja, Galić,

Berković) unose u našu savremenu kinematografiju jedan više racionalan nego emocionalan tretman, opredeljujući se za kultivisanje lične ekspresivnosti, nedovoljno spontane, ali izvedene s laboratorijskom preciznošću i analitičnošću. Njihovi filmovi su sadržajski uopšteniji, u njima ima manje dokumentarnog i neposredno životnog, a više intelektualno iskonstruisanog — forma je više cizelirana, a problematika univerzalnija. Dok kod beogradskih reditelja izvesna filozofija uvek izvire iz životne autentičnosti samih filmova, dotle je u delima zagrebačkih autora životna materija najčešće podređena nekim unapred smišljenim konceptima.

Krug ambicioznih ljubljanskih reditelja nije naročito širok (Klopčič, Pogačnik, Hladnik); oni pokušavaju da u okvirima jedne relativno male godišnje produkcije afirmišu svoju sklonost ka filmskom estizmu, polgravajući se perfekcijom „filmskog jezika“, stavljenog u službu nekih apstraktnih sadržaja (Klopčič, Hladnik), ili pokušavajući da nam na manje stilski doteran način saopšte neke drastične socijalne istine (Pogačnik). No, očigledno je da se, u ovome trenutku, slovenački reditelji bore s najvećim teškoćama organizacione i materijalne prirode, što očigledno ometa njihovu ličnu autorsku evoluciju.

Broj reditelja na koje danas računava novi jugoslovenski film, sudski po ovom pregledu, prilično je velik (nabrojali smo čak trinaest imena!) — no, to pre svedoči o solidnom nivou kinematografske u celini, nego o postojanju izrazitih i konstantnih kvalitativnih vrhova. Upravo sada, kad naši filmovi ubiraju priznanja

širog sveta, dalja sudbina našeg novog filma prilično je neizvesna. Možemo čak reći da se nalazimo u godini dosad najobilnijeg „našeg“ jugoslovenskog filma. Zbog čega?... Odgovor treba potražiti upravo u najnovijim filmovima pomenutih autora: od „Skupljača perja“, pa do „Crnih ptica“, sve su to filmovi koji nagoveštavaju ozbiljna buduća iskušenja svojih autora, a to znači i čitave kinematografije.

Počnimo od debitanta: Kadijević, Lazić, Galić, Berković, Pogačnik i Klopčič, skrenuli su na sebe pažnju svojim prvim ostvarenjima, ali kao što je poznato pravo iskušenje donosi tek drugi film! Klopčič je, doduše, u istoj godini već debitovao sa dva filma (s „Pričom koje nema“ i „Avionima od papira“), od kojih je prvi sasvim izveštačeno i promašeno delo (s nekoliko upečatljivih detalja, a naročito s dramski izrazitom i snažnom scenom u kojoj sezonski radnik peva u nekom slovenačkom baru), dok nam drugi film predstavlja Klopčiča kao reditelja kome nije strana majstorstvo filmskog zanata, naučno od reditelja francuskog „novog talasa“ (ali to je film koji svedoči i o ispraznosti njegovih opservacija i emocija) — prema tome, tek treći film treba da potvrdi zrelost ili da oglaš poraz Matjaža Klopčiča. U sličnoj je situaciji i njegov zemljak Jože Pogačnik (poznat kao reditelj nekoliko uspešnih dokumentarnih filmova, među kojima se ističe „Na sporednom koloseku“): na žalost, „Tvrđava siledžija“ iako je dala dokaza o izvesnoj rediteljskoj žestini, koja ovog autora dovodi u blisku duhovnu vezu s Živojinom Pavlovićem, nije nas uverila u i kompletnost njegovog rediteljskog metoda. Pogačnik je, neosporno, napravio slab film, ali sa interesovanjem očekujemo njegov sledeći pothvat.

Dvojica debitanta iz Zagreba, Edo Galić i Zvonimir Berković, sa svojim filmovima „Crne ptice“ i „Rondo“ (od kojih je prvi doživio goru sudbinu od one koju zaslužuje, a drugi bar u inostranstvu prošao neočekivano dobro), predstavili su se poverljivo kao zreli intelektualci, koji filmom umeju spretno da se izraze: Galić je snažniji, dramatičniji, ali i siroviji u posledu filmskog izraza, a Berković papirnati, sav od ležernih konstrukcija, ali rafiniraniji u formalnom pogledu. Pošto potiču iz istog autorskog kruga, dobro bi im došao izvestan obostrani uticaj — naravno, tek svojim sledećim filmovima pokazao nam koliko zaista vrede!

I, konačno, dvojica beogradskih debitanta: Dragoslav Lazić („Tople godine“) i Đorđe Kadijević („Praznik“), sa svim vrilnima beogradskog senzibiliteta (snažna ekspresija, dokumentaristički tretman, osećanje za likovnu dramsku povezanost ličnosti i ambijenta). Kadijević je, svakako, snažniji, kompleksniji, dužeg daha (film „Praznik“ je, verovatno, najsnažniji i najimpresivnije ostvarenje minulog pulskeg festivala); dok Lazić ima puno smisla za dokumentarističku rekonstrukciju i stvaranje štimunga (izvanredne su sekvence snimljene na seku, ali nije toliko intelektualno superiorno. Pred obojicom, dabome, lebdio iskušenje sled ećeg filma...

Ostavimo li po strani Boštjana Hladnika, čiji su filmovi „Ples na kiši“ i „Peščani zamak“ odigrali značajnu ulogu u evoluciji našeg filmskog izraza, ali tek sa njegovim novim filmom treba da se odredi i njegovo stvarno mesto u kontekstu našeg novog filma — onda nam preostaju još četvorica beogradskih reditelja (Makavejev, Petrović, Pavlović i Dordević) i dvojica zagrebačkih (Mimica i Babaja). To su, uostalom, i reditelji od kojih bi se, bar prema onome što su do danas pružili, moglo i najviše očekivati. No, kakva je njihova trenutna pozicija u kontekstu vlastitog rediteljskog sazrevanja?

Vatroslav Mimica je napravio svoj dosad najbolji film: „Kaja, (NASTAVAK NA 2. STRANI)

Savet Tribine mladih imenovao je članove Odbora Stražilovskog susreta: Zdenko Roter i Vladimir Kavčić, Ljubljana; Stipe Suvar, Pero Pleškosa i Vjeran Zuppa, Zagreb; Milan Đurčinov i Slobodan Miković, Skopje; svetozar Đurutić, Titograd; Azem Škerlić, Priština; Esad Cimić i Husen Tahmišić, Sarajevo; Božidar Perković, Milan Vlačić i Trivo Indić, Beograd; Ivan Banjai, Mileta Radovanović i Petar Milosavljević, Novi Sad; i Judita Galgo sekretar Odbora, Novi Sad.

Na prvot sednici, koja će se održati između 10. i 15. oktobra, Odbor će odrediti termin održavanja Susreta, listu učesnika i predstijte formulisati podtemu. Kao što smo već objavili, okvirna tema ovogodišnjeg Susreta je: *Aktuelni problemi kulture u Jugoslaviji*.

10-75063815
OKTOBAR

Samo u očima imamo sve peći zanos
sve peći zanos, traženja anđela.
I taj vetar, suh kao pustinja,
što nam čak ni suze ne teče na oči.

ZIMA

Kakva može da bude ljubav u ovim perinama
Koliko još treba vlagu pretvarati u cveće
za mazati lagati da je jabuka
Pesnik kupatila

a žiao bih te pločice
Kuda pred običnom cevi — kao pred Nijagaram —
na kolenima

I šta da napravimo danas
turdoću alabastra
A možda bolje oblake na kojima ću kao Jupiter
pasti na tvoje ukručeno telo
Recimo — drhtiš od uživanja
modriš od ljubavi
Postoji nešto strašnije od okrutnosti u ljudskoj koži
nezasićena starost decembra i februara

I ja ću ti reći
ti si mi kao ptica
kao da diram lastavicu —
tako će biti najbolje

ti ćeš mi znači reći...

I ja ću ti reći
gušći je od mirisa nad senokosom
miris tvoje kose, jači od kamitice...

I još ću ti reći
nežniji je od lišća
dodir tvoje ruke, a ja mislim na vrbu
što se još pre vetra, od vetra okreće srebrno
a ta je lakoća tužna kao zalutalo pero

ti ćeš mi znači...

Kakva može da bude ljubav u ovim perinama
u prnjama pretvorenim u bojište
Jer eto

Koliko ima zadaha lešine
u oblicima starih kaputa...
Završimo poeziju
Za san

koliko je to lakše
nego vlagu pretvarati u cveće
dodavati mu miris

Ruževićeva poezija je bila glas
generacije koja je saznala u ratnim
godinama. Herbert, Bjaloselski,
Karković iskazali su svoje novo po-
verenje u opšte vrednosti u umet-
nosti, rekreatrali su maštu nakon ok-
tobra 1956. Današnje pokolenje naj-
glasnije i najdublje reprezentuje
poezija Ernesta Brila. Ernest Bril
je Ružević šezdesetih godina. A
inače ništa njihovoj poeziji ne ve-
zuje, sve ih razdvaja. Već samo po-
ređenje Ružević govori o distanci
koja postoji između poljske poezije
četdesetih godina i poljske poezije
šezdesetih godina.

Ružević je izražavao bespomoć-
nost, osećanje slučajnosti ljudske
sudbine, svesti o uništenju stalnih
moralnih vrednosti. Ruževićeva po-
ezija je — poruka egzistencijalnog
Bril izražava aktivnost, energiju,
volju da se svet preobrazi, on se za-
nosi vrednostima kao što je snaga,
čak i brutalnost on ne se kloni po-
vanja o heroizmu i građanskim vr-
linama. Brilova poezija je manifest
istoriozofski, i politički takode.

U pesmama iz prvih Brilovih zbir-

Ki, „Pretprazničko veče ludaka“,
„Autoportret s bikom“ još je bilo
naleta onoga što je u poljskoj po-
eziji ipak nije začuvala perversni-
ja, nego brutalnost, iz Brilovih pe-
sama plantela je šaga koja je raz-
dala njegovu maštu, osećaj vlada-
nja nad stihovima, energija, strast.
Te pesme je prepunjavala strast,
još neodređena, bez određenog prav-
ca, ali strast autentična. Već od-
mah je bilo jasno da će ta poezija,
ako nađe svoj pravac, cilj udara,
postati važna pojava. Brilova poe-
zija je taj cilj našla.

Bril se brzo razvio sa turpistič-
kim talasom, i svoj zanos je upu-
tio u onom pravcu u koji se savre-
mena poljska poezija retko upući-
vala. Cilj i predmet te poezije po-
stala je javna stvar, res publica.
Brilova poezija se ispunila sadrža-
na istoriozofskim, građanskim,
narodnim. Već davno u poljskoj

poeziji nije odjeknuo tako glasno
kao u Brilovoj poeziji glas pesni-
ka-građanina. Bril je izvore svoga
nadahnuća pronašao u poljskoj pe-
sničkoj tradiciji. Pre svega u poeziji
Ciprijana Norvida. Brilovi stihovi
su dobili u težini. Konstruktivna ni-
govih pesama je postala komplikov-
ana, sintaksa višeslojna, rečnik grub.
Grubost i bezopzornost te poezije
navodi nas na pomisao o ocu polj-
ske literature, Mikolaju Reju, pe-
sniku iz XVI veka. Vizionarost Bri-
love poezije navodi nas na misao
o Slovackom. Težina reči, alegorič-
nost slika ukazuju na nadoveziva-
nje na Norvida. Norvidovska je ka-
kade istoriozofičnost tih pesama,
njihov svesni istorizam. Znači: Bril,
Slovak, Norvid.

Naslov poslednje Brilove zbirke
„Primenjena umetnost“ veoma mno-
go govori za sebe. Primenjena umet-
nost — u tome se sastoji Brilov pro-
gram. Bril svoju poeziju tretira kao
korisnu umetnost, koja služi kor-
retnoj stvari. Svaka je poezija ko-
risna, svaka poezija služi ljudima.
Bril to ne poriče. Ali on svojom po-

ezijom hoće to pravo služenja još
da pojača, hoće da iznad svih stva-
ri postavi stvar javnu.

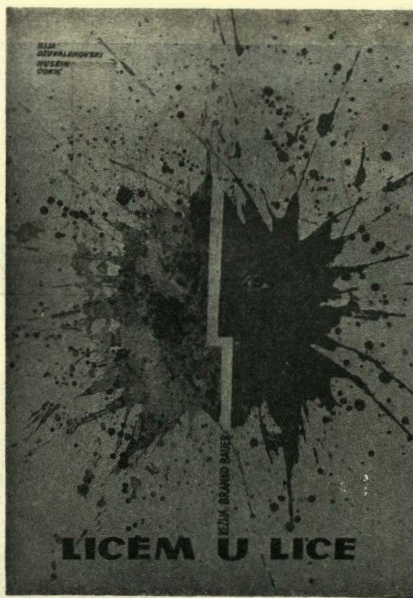
Gradanskoj poeziji prete mnoge
opasnosti. Opasnost da postane je-
tina, opasnost odricanja od pesnič-
kih vrednosti za račun propagandne
poletnosti. Pesničima je retko po-
drazlo za rukom da uzdignu građan-
ske probleme do visine poezije. To
je uspeo velikim romantičarima,
Mickijevu, Slovackom, kasnije Nor-
vidu. U međuratnom razdoblju to
je uspeo Pšibošu u zbirci „Rav-
nanje srca“, uspeo je takode Važi-
ku i Jastrunu u ratnoj poeziji. U
naše vreme to polazi za rukom Bri-
lu, koji publicistički daje vrednost
poeziji.

Ernest Bril je u savremenoj polj-
skoj poeziji izuzetna pojava. Vla-
dajući idealu predmetnosti on je
dodu konkretnu narodnu sadržinu. Od
poezije zahteva da ne bude — op-
šteljidska, nego da bude vezana za
poljske probleme, za konkretnost
naše narodne sudbine. Sa potpunom
aparatom rafiniranih pesničkih
sredstava, Bril rešuje oštroum, preiz-

nom, brutalnom bođe, kako on sam
reče u jednoj pesmi „mesite polj-
skosti“, pretresa „strviniste narod-
no“. Teško je naći na veću sme-
lost u našoj savremenoj poeziji, ko-
ja je toliko mnogo opšteljidska, to-
liko opšteevropska. Bril svojom po-
ezijom hoće da prođe do dna na-
rodnih iskustava. On kida maske.
Masku patnje i masku gneva, mas-
ku Jova i masku proroka Isajje.
Uranjanje u narodnu istoriozofiju
nameće mu, kao pesnicima iz do-
ba okupacije, Gajciju i Bačinskog,
da kod Slovackog traži pesničke
determinante poljske sudbine. On
od poezije, svoje u prvom redu, za-
hteva da ubije večnog epigona, „pa-
una Evrope“, da pokaze našu golu
istinu, „okrnjak posude“, nagorelu
dasku“, „mirje na zidu“, Tu se ne
radi o perversnom dandizmu, o ka-
keteranju u ružnoću. To se radi
o izražavanju naše poljskosti, koja
nije obučena u tuge ruho.

Autor „Primenjene umetnosti“ je
izvrstan, zreo, nos pesnik.

Preveo sa poljskog
Petar VUČIĆ

ERNEST BRIL poezija javna

10-75063047
ZBIGNJEV BJENJKOVSKI

10-75091707
LJUBAV 1956

Raširio sam belu prostirku
— čvrsto more hladnoga štirka
na ležaju od hrastovine.

Mrke šare od prokišnjavanja
pretvorićemo u prijateljsku jabučku,
to bar nije teško
širim alonove:
— i noć protiče kao reka
u topli zamor oblaka
vođeci večernje klenove.

Ti se možda bojiš moje sobe,
zagubljene manskade ubogog pesnika;
Slušaš, komoda noću plače,
jer je ona Lorelaj koju niko ne može da utiša,
tavnica izrasta u gotiku.

Za tebe jedinu dozvaću paunove snova
s plavim bademima očiju
— treba samo znati kako mahnuti rukom...
Iznad peći će buknuti sunce
evo ovde —
stolice će polako dopuziti umiljavajući se kao
životinje.

Jesen čaja zaparićemo u šoljama.

OBLAČENJE

Najpre su žene nage — takve ih vidimo
kad procvetaju iz devojčica. To je začecje ptice
još tako sažeto da je više rana
nego nagoveštaj latica; Salivene od vode
i vatre pucaju kao kristal
od siline glasa...

Prvi ožljivi već se
razvijaju u tilu, u rubovima čipaka
— to je čak i lepše, telo nije tako javno,
nije nago — već svučeno. Tu je već miris doma,
šušan čarape svučene pažljivo i brzo,
ublažavanje svetla...

A zatim se
zavese navlače sve pažljivije:
znači, vreme svile — telo je kao eho
prigušen tim cvetanjem. Jer poste dodir
već postaje okrutnost. Tako ih ostavljamo
obučene do grla — ravnodušni prema tome
kako se pretvaraju u šuštanje svulje od
šuštanja pasuljevine

Naš novi film

(NASTAVAK SA 1. STRANE)

ubit ću te“ je, bez sumnje, nje-
govo najkompleksnije i najzrelije
delo, izraslo iz sopstvene inspira-
cije i shvatanja filmske ekspre-
sije, bez oslanjanja na filmove
Felinija (jer, koliko je „Prometej
sa otoka Viševice“ sledio „Osam
i po“, toliko je „Ponedeljak ili
utorak“ dugovao „Duljisti i duho-
vima“). „Kaja“ je odbacio struk-
turu paralelno montiranih krat-
kometražnih filmova, lišio se sce-
nografskih efekata i duboko ulou-
io u jedan autentičan ambijent,
izvlačeći iz njega jednu apsur-
nu dramu osećanja mentalitetom
našeg podneblja. No, ovaj je film,
veoma precizno, dočekaio i sla-
bosti Mimicine koncepcije: ne sa-
mo njemu nekomunikativnost se
gledaocem, nego i izvesno i lu-
strativno shvatanje filmskog
izraza, koje se graniči s dekora-
tivnošću. Ilustrativnog i dekora-
tivnog ima i u Babajnoj „Brezli“,
iako je to veoma interesantan i
upevotljiv film — no, takav ka-
kav je, on je isušuje samorodan i
povezan s literaturom iz koje po-
tiče, da bi se moglo praviti bilo
kakvo uoblašavanje. Mimica je,
dakle, već toliko razvio svoj me-

tod, da su sada njegove slabosti
postale uočljivije od njegovih
vrhina (oslobodene one barokne
forme, pozajmljene od animirano-
g filma), a Babaja je napravio
jedan izuzetan film koji se može
i voleti i dovoditi u sumnju: obo-
ja su ostali dosledni vizuelnom
senzibilitetu svoje sredine, nap-
ravili su filmove koji se moraju
poštovati kao zrela ostvarenja, ali
je pitanje da li su to i filmovi ko-
ji pred njima otvaraju nekeav
perspektivan put. I u ovome slu-
čaju, izgleda, tek od njihovog
slededećeg filma, dobićemo pravi
odgovor!

Beogradske reditelji (Dušan
Makavejev, Aleksandar Petrović,
Živojin Pavlović i Puriša Dorđe-
vić) ubrali su lovorike svojim naj-
novijim delima: „Ljubavna slu-
čaj“, „Skupljači perja“, „Budenje
pacova“ i „Jutro“, ovačani su
našimadama u Pulji, Kanu, Ber-
linu, Veneciji... No, da li su ovi
reditelji u povoljnoj situaciji od
ostalih? Naravno, nije reč samo o
onoj nužnoj nezavesnosti koja
stoji pred svakim novim umet-
niškim pothvatom — reč je i o iz-
vesnoj nužnosti koja proističe iz
evolucije njihovih vlastitih iz-
raza. Ta nužnost nekada vodi ka

otkrivanju nekih novih puteva i
sadržaja, a nekada vodi i ka po-
tunoj iskazivanju: autor koji se
jednom iskazaio, ili prenelazi
neku novu sadržajnu i formalnu
preokupaciju (kao što je Antoni-
oni, posle svoje trilogije, bio pri-
nuden da pođe nekim novim pu-
tem), ili prestaje da postoji kao
autor u oblasti u kojoj je dos-
kora bio superioran (tako su Du-
šan Vukotić i Vatroslav Mimica,
u određenom trenutku sopstvene
evolucije, bili primuđeni da na-
puste crtani film, kao što se i
Milančo Štrbac sasvim iskazaio u
domeu dokumentarnog filma sni-
majući sjajno delo „Kiše zemlje
moje“ — nije slučajno da sada
sva trojica ovih reditelja traže
utočište u novome žanru, u igra-
nom filmu). U tome smislu, oz-
bilan znak pitanja lebdil i nad
budućim stvaralaštvom ove čet-
vorice nesumnjivih autora!

Dušan Makavejev je svojim
dosadašnjim filmovima formuli-
sao i jedan svoj antidokumentar-
stav prema životu, a filmom
„Ljubavna slučaj“ došao je i do
jedne (da li definitivne?) filmske
forme, koja mu intimno najviše
odgovara: napravio je film u ob-
liku intelektualnog i atraktivnog
kolaža, u kome asocijacije
proističu iz montažnih sudara.
Sad je pitanje: da li se ovim fil-
mom ta forma već iscrpila? Sam
Makavejev ne sme da se ponovi,
uolako želi da ostane dosledan
sebi i svom anti-šematnom na-

činu mišljenja. Zato je sasvim lo-
gična nezavesnost koja lebdil nad
njegovim sledećim filmom
„Živojin Pavlović“ je filmom
„Budenje pacova“ otpočeo (ili za-
vršio?) jedan svoj kreativni cik-
lus: posle nekoliko filmova, snim-
ljenih u amaterskom duhu, u ko-
jima je dominiralo jedno žestoko
osećanje života (u kojima je go-
tovo svaki likar bio izrazito
dramski akcentiran), on je sni-
mio film bez obilja ekspresivnih
efekata — „Budenje pacova“ ma-
nje leži na baklu od „Naprijate-
lja“ i od „Povratnica“, to je film
spušten na zemlju, realizovan u
jednome dahu, kompalcine vizu-
elne strukture, ali bez one vrste
dramatičnih rešenja i čarolija iz ra-
nijih Pavlovićevih filmova. Pita-
nje je sad: hoće li majstorstvo re-
nije ugroziti Pavlovićevu imagi-
naciju i autorsku besmistu? Hoće
li ovaj autor početi da se „hla-
di“? — Iako se jednom upitao
Želimir Žilnik, dok smo gledali
odlomke Pavlovićevih filmova.
Sledeći film (opet sledeći film!)
doneće nam pravi odgovor — sa-
načemo da li je reč o „olovačar-
stvu“, ili o daljoj evoluciji jednog
rediteljskog metoda, a to znači i
jedne autentične vrste sveta...

Sve ono što je samo naslućilo i
prethodno skicirao u svojim krat-
kometražnim filmovima („Kon-
trabas“, „Pesma“, „Devojka sa na-
lovne strane“), Puriša Dorđević
je spontano razvio do poetskog
nerealizma, u igranom filmu

„Devojka“. U kasnijim filmovi-
ma („San“, „Jutro“, on se ko-
ristio istim dramaturškim obraz-
cima, na način koji je veoma lič-
an, ali i veoma estradno intoni-
ran, bez one spontanosti i emoti-
onalne temperature koju je posti-
gao u „Devojci“. Da li se filmom
„Jutro“ zatvorio krug jedne ins-
piracije?

I, konačno, tu je i Aleksandar
Petrović s filmom „Skupljači per-
ja“, s delom koje izaziva najveće
nedoumice i postavlja najbrojnija
pitanja. Po mnogo čemu, „Skupljači perja“ su najslojevi-
tiji Petrovićev film, ali slikovi-
tost i spektakularnost predstavl-
ljaju mač sa dve oštrice: od vizu-
elnog priznika do gole ilustrativ-
nosti samo je jedan korak. Stoji-
je, u ovome trenutku, pred
„Skupljačima perja“ (svesat
brojnih mogućnosti njihove in-
terpretacije, pa prema tome i nji-
hove metaforičke složenosti, ali i
izvesne indiferentnosti koju ose-
ćam pred ovim delom), nisam još
u stanju da se definitivno opre-
delim. Možda će mi, u tome, po-
moći tek sledeći film Aleksandra
Petrovića, autora u koga intimo
verujem.

Eto, to je profil našeg novog
filma, sagledan u kroidju koji tek
poziva na podrobnu analizu i
estetsku opredeljenja. Nadnet
nad tom skicom, pitam se: da li
je aventura tek počela, ili se
već završila?

Slobodan NOVAKOVIĆ